

ROMÂNII AMERICANI (V)

de *Lucia McNeff*

Se ridică deci în America și Români în clasele de sus. De exemplu negustori. Prăvălia Românilor se distinge prin faptul că e mult mai curată decât cea americană. E la el un fel de gospodărie țărănească; răsuflă viața de la țară și în acest magazin de foburg american. În pivniță sânt așezate formidabile butoaie, despre care se spune că sânt "murături". E liber să o creadă cine vrea. Agentul de poliție din colțul străzii știe foarte bine ce se găsește în acele butoaie, dar e simțitor la gustul "murăturilor" românești și închide ochii. Deasupra se găsesc lucruri de mâncare, de tot felul, perfect ținute. Și se mai întâmplă că omul își zice: decât să vând legumele pe care le cumpăr de la altcineva, de ce n-aș face eu însumi aceste legume?

Atunci, la marginea orașului, el cumpără un teren și face grădină de zarzavat. Pe acel teren construiește o casă de lemn, pe care imediat o împodobește cu tot felul de lucruri. Uneori este foarte greu să-i spui că nu e chiar așa de frumos cum crede el cutare tablou, pe care l-a pus în părete. De exemplu, unul dintre cei mai bogați Români din America avea nu știu ce tablouri alegorice, cu Traian pe un fond colorat. Dacă-i spui gândul tău, te găsești într-o situație jenantă.

Gospodăriile acestea românești sânt frumoase. Plantează pomii și reproduc în mic, casele lor de acasă. În America se întâlnesc foarte rar câini legați înaintea șurii. Românul însă nu poate trăi fără câine. Așa încât dacă auzi o javră lătrând din toți plămânii, poți fi sigur că e a unui conațional a cărui avere este păzită.

Oamenii aceștia păstrează în case și puritatea moravurilor din locul lor de naștere, din regiunea lor țărănească.

Americanii au anumite idei pe care ai noștri nu vreau să le recunoască. De exemplu: într-un loc, fata țăranilor înstăriți, ajunși comercianți, avea o prietenă, o Americană în vârstă de patrusprezece, cincisprezece ani. Ea se ducea la bal cu cine vrea, se întorcea acasă când vrea, făcea ce vrea. Bănuim că se petrec lucrurile cele mai curate, dar nimeni dintre noi, cari sântem din țara aceasta, n-ar lăsa pe o fată de vârsta ei să se ducă singură la bal, și am întrebuința chiar cele mai patriarhale mijloace de corecțiune. Nu sânt elegante, dar, cu toate acestea, în unele cazuri sânt indispensabile.

Când fata Româncei era invitată să meargă la prietena ei fără fratele ei, mama protesta spunând: "Ce fel de vizită o fi asta de nu poate fi și fratele tău acolo? Dacă vrea să te vadă, să poftescă ea la d-ta." Și când a venit prietena americană, Româncea i-a făcut o morală cum n'a mai mâncat nici una niciodată în țara ei. A doua zi a venit mama fetei și a zis Româncei: "Vă mulțumesc, eu n-aș fi îndrăznit să vorbesc fetei mele cum i-ai vorbit d-ta, dar i-a folosit mult."

Respectul părinților, condescendența femeii față de bărbat, care e un om necăjit, de obicei și de o vârstă mai mare, lucrurile acestea care se întâlnesc la noi în viața țărănească se păstrează perfect la Românii din America.

Foarte rare ori, și numai în clasa de sus, aceste moravuri au dispărut. De exemplu în casa unuia dintre cei mai simpatici preoți, care avea două fete, una nemăritată, pe care am invitat-o să vie în țară, cealaltă măritată foarte bine în America, dar și un băiat pe care nu l-am văzut pentru că nu știa românește și se indigna când i se spunea că ar putea să intre în contact cu Românii; din această cauză n-a venit. Părintele nu-l putuse stăpâni, dar aceasta este extrem de rar.

De obicei Românii mai avuți sânt, am spus-o comercianți; industriași foarte puțini. De obicei în industrie sânt mai mult Evrei bogați de la noi cum e dl. Feldman, care-și are la Chicago una dintre cele mai mari fabrici de obiecte pentru copii, cunoscută în toată America.

În afară de aceștia sânt intelectuali români de mai multe trepte, și, înainte de toate, preoți. Unii sânt veniți din țară, alții au fost hirotonisiți în America. V-am vorbit de episcopul rusesc din New York, care în schimbul unei sume de bani, face oricât și orice preoți. Am găsit foarte mulți dintre dânșii de tot bine, sufletește foarte bine. Nu cunosc ca preoții de profesiune, cântările, slujba era uneori mai așa; la preoții din țară trebuie să spun că slujba este excepțional de frumoasă. Rare ori am văzut așa de mișcător serviciu religios ca acolo. Când preotul se suie pe amvon, el ține o cuvântare pe care nu știu dacă o sută de absolvenți ai Facultăților noastre de teologie ar fi în stare să o ție, vorbind așa încât să răscolească tot

ce este în sufletul omenesc. La un moment plângea toată biserica. Pe de altă parte, corul e foarte frumos. De exemplu cumnatul d-lui Goga, părintele Mureșanu, de la Detroit, este unul dintre cei mai mari meșteri de cântări care există, și slujba lui era adânc impresionantă.

Preoții au o activitate largă. Natural, ei represintă și țara. Sânt oameni îndrăzneți și întreprinzători. Ei fac imediat o biserică. Sânt unele casuri în care pentru o foarte mică grupare românească este o biserică de cărămidă. În ce privește curățenia, nici nu poate să existe comparație. Bisericile din Moldova sânt curate, cele din Muntenia de regulă murdare, bisericile din Ardeal dau adeseori, prin sate, aspectul unor peșteri părăsite; să spunem adevărul: în orașe e bine, în sate nu totdeauna bine. Eu care am mers până în satele cele mai sărace, știu ce spun. Bisericile din America sânt împodobite cu vitrouri tricolore, cu steaguri, cu tot ce poate aminti nația.

Unele dintre dânsese sânt vechi. Când se învechește biserica, atunci comunitatea se ia la întrecere pentru a nu avea o biserică mai mică decât a altora. Fie că sânt ortodocși, fie că sânt uniți, și unii și alții sânt în stare să se îndatoreze pentru decenii, să plătească dobânzi numai să fie biserica lor mai frumoasă sau tot așa de frumoasă cum e a celorlalți. Întrebați-mă pe mine dacă-mi era ușor să merg la câte patru, cinci biserici în aceeași localitate, dar mă duceam la toate și stăteam cât mi se spunea; nu-mi reproșez un gest care să fi jignit; mergeam la biserica ortodoxă ca și la cea unită și întrebuițam toate mijloacele ca să nu iasă nimeni supărat. M'au chemat și baptiștii, am ascultat imnurile lor și discursurile lor simple, care însă erau emoționante. Într-un loc mi s-a adus o Biblie, foarte frumos legată, pe care mi-au presintat-o la sfârșitul unui ospăț.

Ca de obicei, în închierea unei părți, aș face niște comentarii, dar cred că sunt de prisos, pentru că lucrurile s-au schimbat destul de puțin în cei peste șaptezeci de ani care s-au scurs de la vizita dl. Iorga în America. Se pare că problemele din punct de vedere religios erau și sunt aceleași chiar și acum. Comentariile mele ar fi neavenite pe lângă relatările exacte și pline de miez ale marelui N. Iorga.

Aș face poate o singură observație, în ceea ce privește educația copiilor născuți de acum în America. Poate părinții nu mai au suficientă răbdare să explice copiilor despre bine și rău sau poate nu le mai ajunge timpul, trăind într-un vârtej continuu, dar este mare păcat și poate unele rezultate negative, chiar se văd.

VA URMA

Nr.201/Decembrie 07